

THƯ GỬI BỘ TRƯỞNG BỘ GIÁO DỤC

- Nguyễn Kiều Dung -

Kính thưa Bộ trưởng,

Hôm nay tôi viết thư này để trao đổi với ông về một số vấn đề liên quan đến giáo dục lịch sử ở nước ta. Giáo dục phổ thông và đại học đều hướng đến xây dựng nhân cách, ý thức công dân, lòng yêu nước và tinh thần trách nhiệm cho học sinh, sinh viên, chuẩn bị cho các em tham gia vào sự nghiệp xây dựng và bảo vệ tổ quốc. Tuy nhiên, gần đây rất nhiều người bức xúc vì cho rằng chương trình giáo dục ở nước ta có nhiều dấu hiệu lật sử.

Đánh giá phải-trái-đúng-sai về các vấn đề xã hội (bao gồm các sự kiện, nhân vật lịch sử) thuộc lĩnh vực triết học đạo đức chứ không thuần túy là sử học. Tôi tin rằng mình có đủ năng lực để bàn về vấn đề này. Hơn nữa, cố vấn chính sách cho các cơ quan chính phủ là sở trường của tôi. Trong phần dưới đây tôi sẽ trình bày về những dấu hiệu lật sử trong các sách giáo khoa, phản hồi một số lập luận biện minh cho hành vi lật sử, những lý do cần ngăn chặn hành vi lật sử, và cuối cùng là một số đề xuất.

I. NHỮNG DẤU HIỆU LẬT SỬ TRONG SÁCH GIÁO KHOA

Tôi đã tìm hiểu chương trình sách giáo khoa phổ thông và nhận thấy những dấu hiệu lật sử nghiêm trọng như dưới đây:

I.1. **Che dấu tội lỗi của Nguyễn Ánh:** Nguyễn Ánh từ lâu đã gắn với danh hiệu “công rắn cắn gà nhà” với 04 lần bán nước (cắt đất, cầu viện và tiếp tay cho giặc ngoại xâm) dẫn đến những hậu quả vô cùng nghiêm trọng [1]. Hơn nữa, giữa Nguyễn Ánh cũng chỉ nhân danh phù Lê để đánh Tây Sơn [15]. Giữa Nguyễn Ánh và Tây Sơn là quan hệ ngang bằng, không phải là Vua-Nghịch tử (không có khái niệm “bất trung” với vua) cho nên sự trả thù man rợ nhà Tây Sơn (bao gồm sát hại dã man phụ nữ, trẻ em) sau khi chiến thắng là hành vi tàn ác đê hèn, khiến cho rất nhiều người phẫn nộ. Ngoài ra còn có nghi vấn Nguyễn Ánh đã chủ trương tiêu huỷ tài liệu lịch sử nhà Tây Sơn và nghi vấn bịa đặt việc Quang Trung phá lãng mộ dòng tộc nhà ông ta [2]. Chính sách “bế quan toả cảng” của Nguyễn Ánh sau khi lên ngôi đã cản trở đáng kể sự phát triển của quốc gia.

Tuy nhiên, sách giáo khoa Lịch sử và Địa Lý lớp 8 (của ba bộ sách Kết nối Tri Thức, Chân Trời Sáng tạo, và Cánh diều) chỉ nêu việc ông ta cầu viện quân Xiêm xâm lược để chống Tây Sơn, nhưng không hề phân tích để học sinh hiểu rõ đó là tội lỗi nghiêm trọng. Sách chỉ hướng dẫn học sinh tìm hiểu về công lao đóng góp của ông ta. Ngoài ra, sách cũng không hề nêu các sự kiện (i) Nguyễn Ánh cầu viện Pháp, đặt nền móng cho việc thực dân Pháp xâm lược nước ta; (ii) Nguyễn Ánh hỗ trợ quân Thanh xâm lược để đánh Tây Sơn; (iii) Nguyễn Ánh cắt vùng đất Trấn Ninh rộng lớn cho Lào; và những vấn đề khác nêu trên (Phụ lục A1).

I.2. **Che dấu tội lỗi của Lê Chiêu Thống:** Sách giáo khoa Lịch sử và Địa lý lớp 8 chỉ nêu sự kiện Lê Chiêu Thống cầu viện quân Thanh xâm lược nhưng không hề phân tích để học sinh hiểu rõ đó là tội lỗi nghiêm trọng (Phụ lục A1).

1.3. **Tôn vinh Trương Vĩnh Ký:** Sách tiếng Việt lớp 3 (tập 2, trang 38) tôn vinh Trương Vĩnh Ký dựa trên các thông tin bịa đặt hoặc không cơ sở, chẳng hạn như “biết 26 thứ tiếng”, “Người đương thời liệt ông vào hàng 18 nhà bác học nổi tiếng thế giới”. Các sử liệu cũng không đánh giá cao chất lượng các công trình của ông ta. Trương Vĩnh Ký là nhân vật gây tranh cãi do nghi vấn làm tay sai đắc lực cho thực dân Pháp [3]. Công văn số 2274 ngày 05/01/2022 của Ban Tuyên giáo Trung ương quy định không đặt tên đường phố, công trình công cộng cho Trương Vĩnh Ký, Phan Thanh Giản. Nghị định 91/2005/NĐ-CP cũng nêu rõ “Những nhân vật lịch sử còn có ý kiến đánh giá khác nhau hoặc chưa rõ ràng về mặt lịch sử thì chưa xem xét đặt tên cho đường, phố và công trình công cộng.” Do mức độ phổ biến thông tin đến độc giả của sách giáo khoa cao hơn nhiều so với đặt tên đường phố, công trình, cho nên không có lý do chính đáng để tôn vinh họ trong sách giáo khoa.

1.4. **Tôn vinh Alexandre de Rhodes:** Sách giáo khoa Lịch sử và Địa lý lớp 8 (bộ sách Cánh Diều, trang 38) đăng hình và giới thiệu Alexandre de Rhodes để tri ân ông ta về việc sáng tạo bộ chữ quốc ngữ. Đã có nhiều bằng chứng chỉ ra Rhodes sáng tác bộ chữ này với mục đích không tốt đẹp (tuyên truyền thánh chiến, dẫn đến gây bất hoà với đạo phật)[4]. Đã có những bằng chứng cho thấy thời của Rhodes, các nhà truyền giáo như ông ta thường hoạt động gián điệp [5]. Chưa kể, từ điển Việt-Bồ-La của ông ta chủ yếu dựa trên công trình của 2 người khác [5]. Việc sáng tác bộ chữ rất đơn giản. Các giáo sĩ Bồ Đào Nha cũng sáng tác bộ chữ cho người Trung Quốc, Nhật Bản nhưng họ không dùng thì cũng vô giá trị. Công lao phổ biến bộ chữ quốc ngữ chủ yếu là của người Việt. Việc chuyển sang dùng chữ quốc ngữ cũng có nhiều hệ lụy xấu cho quốc gia [4]. Rhodes cũng là một nhân vật không được xem xét đặt tên đường phố, công trình công cộng theo Nghị định số 91/2005/NĐ-CP cho nên không phù hợp để tôn vinh trong sách giáo khoa.

II. PHẢN HỒI MỘT SỐ LẬP LUẬN BIỆN MINH CHO NHỮNG HÀNH VI LẬT SỬ

Dưới đây, tôi xin phản hồi một số lập luận các sử gia thường sử dụng để biện minh cho những hành vi có dấu hiệu lật sử

II.1. **Cần đánh giá các nhân vật lịch sử một cách khách quan?** Nhiều sử gia thường tuyên truyền rằng phải “khách quan hoá” (hay còn gọi là “phi chính trị hoá”) việc đánh giá lịch sử. Tuy nhiên, họ chưa bao giờ dám công bố kết quả nghiên cứu về thực trạng khách quan hoá lịch sử trên thế giới. Trên thực tế, “khách quan hoá” là một xu hướng chủ yếu ở phương tây, nhưng nhiều nước phương tây và tiên tiến như Mỹ, Pháp, Nhật, Hàn... cũng có những chủ đề cấm kị, được chính trị hoá rất mạnh. Ví dụ, các chủ đề cấm kị ở Mỹ là Chế độ Nô Lệ, Nội chiến, LGBT, giới và chủng tộc (Phụ lục A2).

Mặt khác, cần phân biệt Lịch sử ở khu vực hàn lâm (v.d., các công trình nghiên cứu sử học trong trường đại học, viện nghiên cứu); và Lịch sử ở khu vực đại chúng (v.d., lịch sử trong sách giáo khoa, trên tên đường phố, công trình, lịch sử trên truyền thông đại chúng v.v...). Mức độ chính trị hoá lịch sử ở khu vực đại chúng luôn mạnh hơn khu vực hàn lâm rất nhiều. Ví dụ, chủ trương giáo dục lịch sử ở Mỹ đã khiến cho chỉ có 8% học sinh cuối cấp trung học biết rằng nguyên nhân thật sự dẫn đến nội chiến ở Mỹ là do Chế Độ Nô Lệ. Gần 50% tưởng rằng nguyên nhân chính dẫn đến nội chiến là do chính sách thuế hàng hoá nhập khẩu [6]. Ngoài ra, mức độ khách quan hoá lịch sử ở nước ta hiện nay còn cao hơn cả Nga và Trung Quốc, liệu có hợp lý? (Phụ lục A2).

II.2. Đánh giá lịch sử phải dựa trên bối cảnh, không thể lấy tư duy đòi nay để đánh giá đòi xưa? Lập luận này có hai điểm sai. Thứ nhất, đánh giá lịch sử phải theo nhiều góc độ, đặc biệt là phải phục vụ lợi ích quốc gia. Không lẽ nước Đức cũng phải “tôn vinh” Hitler, bởi Hitler là một nhân vật có nhiều tài năng như khiếu hội họa, năng lực lãnh đạo, khả năng diễn thuyết lôi cuốn, và đặc biệt là có tinh thần dân tộc mạnh mẽ. Ông ta và chính quyền phát xít bị kết tội chủ yếu vì tội “diệt chủng” (hay còn gọi là “tội chống lại loài người”). Tuy nhiên, lúc sinh thời của Hitler, các tội đó chưa được biết đến trong xã hội. Các văn bản pháp lý mô tả và chế tài tội này đều ra đời sau khi ông qua đời (sau khi kết thúc Thế chiến II). Ngày 8/8/1945, Tòa Án Quân sự Quốc tế ở Nurember mới bắt đầu đưa ra định nghĩa và hình phạt cho “tội diệt chủng”. Đến tận 9/12/1948, Công Ước Ngăn ngừa và Trừng phạt tội Diệt chủng mới được ban hành, có hiệu lực từ 1951. Thứ hai, đã có nhiều tài liệu lịch sử trước thời Nguyễn Ánh lên án những hành vi bán nước, phản quốc, làm tay sai cho giặc ngoại chẳng hạn như Bình Ngô Đại Cáo, Đại Việt Sử Ký Toàn Thư, Việt Sử Tiêu Án v.v... Các tài liệu lịch sử trước thời Nguyễn Ánh cũng lên án những hành vi phản quốc của Trần Ích Tắc, Lê Xí, Trần Kiện (Phụ lục A3).

II.3. Giảm nhẹ, tẩy xóa tội lỗi của các nhân vật lịch sử để hoà giải dân tộc? Nói như vậy không lẽ cũng phải tẩy xóa tội lỗi của Ngô Đình Diệm, Nguyễn Văn Thiệu? Cách đây không lâu, một số sử gia đòi bỏ khái niệm “địch-ta”, “ngụy quân”, “ngụy quyền”. Có lẽ họ không biết rằng gần đây ở Pháp có sự đồng thuận rất cao cả trong giới sử gia và công chúng rằng chính quyền Vichy là một chính quyền phản quốc vì đã cộng tác với phát xít Đức, đàn áp những người kháng chiến, và phạm tội diệt chủng đối với người do thái [11]. Các tài liệu lịch sử, sách giáo khoa, truyền thông đại chúng của Mỹ, hồi ký của các chính trị gia (kể cả những người phản chiến như vợ chồng Clinton) gần đây vẫn sử dụng từ “quân địch” để nói về bộ đội Việt Nam, và gọi quân đội Việt Nam Cộng Hoà là đồng minh. [12][13]. Thế nên, để “có đi có lại”, tài liệu lịch sử, sách giáo khoa, truyền thông đại chúng Việt Nam sử dụng thuật ngữ “địch-ta”, “ngụy quân, ngụy quyền” là bình thường. Hiện nay, sách giáo khoa của Mỹ chỉ tập trung nói về những đau khổ của lính Mỹ trong chiến tranh Việt Nam, nhưng hầu như không đề cập đến những đau khổ, mất mát của binh lính và thường dân Việt Nam. Các sách này cũng tránh thảo luận về tội lỗi của người Mỹ, và chỉ tuyên truyền về chính nghĩa của nước Mỹ [13].

Tháng 7/2023, trung tâm Nghiên cứu Pew của Mỹ đã công bố kết quả phỏng vấn quan điểm của người Mỹ gốc Việt [14]. 59% những người gốc Việt tham gia phỏng vấn có thiện cảm đối với Việt Nam. 21% trung dung, không thích cũng không ghét. Chỉ có 16% có ác cảm với Việt Nam. Tỷ lệ những người dưới 50 tuổi và những người sinh ra ở Mỹ có quan điểm “đặc biệt tích cực” đối với VN là rất cao, chiếm tới 72% và 70%. Nếu có ác cảm chính trị thì họ sẽ không thể có thái độ tích cực hoặc trung dung. Điều này cho thấy tỷ lệ người gốc Việt còn oán hận với chế độ là khá nhỏ. Sự thiện cảm của thế hệ trẻ đối với chế độ sẽ ngày càng tốt lên. Trong vòng 20-30 năm nữa, hầu hết thế hệ F0, F1 có thù hận với chế độ sẽ sang thế giới bên kia, hoặc đau ốm liệt giường. Thế hệ F2, F3 ở hải ngoại thì thậm chí không biết tiếng Việt, ở trong nước thì sẽ không còn bức xúc, thù hận như thế hệ ông bà. Nói vắn tắt, trong vòng 30 năm nữa, thù hận dân tộc sẽ dần biến mất. Việc tẩy xóa, giảm nhẹ tội lỗi của các nhân vật lịch sử là không phù hợp với thông lệ quốc tế và công cuộc chống diễn biến hoà bình (xem 3.1).

Cũng cần phải thận trọng với những lập luận kiểu như “dân không thờ sai ai bao giờ”. Lấy ví dụ, vào dịp tết, các đền chùa, cơ sở thờ tự ở gần các khu dân cư thường khá đông do tiện đường đi lại của người dân. Tuy nhiên, các ảnh chụp lễ giỗ Lê Văn Duyệt nhiều năm nay thường xuyên vắng vẻ. VOV đưa tin chỉ có “hàng trăm người” tham gia [16]. Điều đó chứng tỏ người dân không sùng bái ông ta như nhiều người tuyên truyền. Có người đổ lỗi sự vắng

về đó là do tuyên truyền, nhưng nếu trong quá khứ lễ giỗ đã từng đông đảo cũng là do tuyên truyền.

II.4. Những nguy biện khác nhằm biện minh cho hành vi lật sử: (Phụ lục A4).

III. NHỮNG LÝ DO CẦN NGĂN CHẶN CÁC HÀNH VI LẬT SỬ

Đại đa số người dân (bao gồm các sử gia và các học giả khác) không hiểu chức năng của nhà nước trong việc giáo dục, tuyên truyền các vấn đề lịch sử. Thế nên, nhiều người đòi tri ân những nhân vật “cống rắn cắn gà nhà”, làm tay sai, gián điệp cho ngoại bang. Trên thế giới, cộng đồng hâm mộ Hitler, Polpot cũng rất đông đảo. Tuy nhiên, các cơ quan chính phủ cần thực hiện đúng chức năng để phục vụ lợi ích quốc gia. Dưới đây là một số lý do cần ngăn chặn các hành vi lật sử:

3.1. **Chống diễn biến hoà bình (CDBHB):** Một trong những nguy cơ lớn nhất ở nước ta hiện nay là diễn biến hoà bình. Các thế lực thù địch luôn tìm mọi cách để tẩy xoá, viết lại lịch sử để khiến người dân tưởng rằng việc cộng tác với ngoại bang để chống phá quốc gia không có gì sai. Điều đáng buồn là rất nhiều nhân sĩ, trí thức thành đạt cũng nghĩ rằng việc câu kết với các sử quán, dân biểu nước ngoài, cộng tác với các tổ chức như HRW, Amnesty International, và các tổ chức chính trị hải ngoại, để bôi xấu chế độ không có gì sai. Một số người sau nhiều lần câu kết với các cá nhân, tổ chức nước ngoài để bôi nhọ nước mình lại vô tư ứng cử đại biểu quốc hội. Họ không nhận ra rằng mọi quốc gia đều cảnh giác và lên án các quan chức, nghị sĩ quốc hội có quan hệ mờ ám với nước ngoài.

Triết lý giáo dục, tuyên truyền lịch sử phải nhất quán, phù hợp với nguyên tắc CDBHB. Các cơ quan giáo dục, truyền thông cần giáo dục người dân tránh câu kết với ngoại bang để gây hại cho quốc gia. Nếu không, mọi công sức, tiền của đầu tư CDBHB sẽ trở thành vô nghĩa.

3.2. **Đảm bảo tính trung thực của lịch sử:** Học sinh cần được giảng dạy cả về mặt tích cực và tiêu cực của các nhân vật lịch sử. Đặc biệt, các tội “cống rắn cắn gà nhà”, làm tay sai cho ngoại bang đều là những tội đã bị lên án từ hàng nghìn năm nay. Ngày nay, tội “cống rắn cắn gà nhà” của Nguyễn Ánh, Lê Chiêu Thống là tương đương với tội nặng nhất trong hệ thống pháp luật Việt Nam. Thế nên cần đảm bảo học sinh có cái nhìn trung thực về lịch sử, đặc biệt là cần được phân tích sâu để học sinh hiểu rõ đó là những hành vi rất tồi tệ.

3.3. **Giáo dục pháp luật:** Điều 44 Hiến Pháp 2013 quy định phản quốc là tội nặng nhất trong hệ thống pháp luật Việt Nam. Điều 108 của Bộ Luật Hình Sự 2015 giải thích tội phản quốc như thế này: “Phản bội tổ quốc là hành vi của công dân Việt Nam câu kết với nước ngoài nhằm gây nguy hại cho độc lập, chủ quyền, thống nhất và toàn vẹn lãnh thổ của Tổ quốc, chế độ xã hội chủ nghĩa và Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam, tiềm lực quốc phòng, an ninh.” Không khó để thấy tội “cống rắn cắn gà nhà” của Nguyễn Ánh, Lê Chiêu Thống rất giống với tội phản quốc ngày nay. Tội làm gián điệp cũng được quy định rõ trong bộ luật hình sự. Các nhân vật lịch sử câu kết với giặc ngoại xâm cần được coi là điển hình phản diện để giáo dục lịch sử.

3.4. **Giáo dục chính-tà, nhân quả:** Các cuộc kháng chiến của dân tộc ta giành được thắng lợi và ghi dấu ấn vĩnh viễn trong lịch sử quân sự thế giới chính là nhờ những mục tiêu cao cả: độc lập, tự do và thống nhất tổ quốc. Trái lại, Việt Nam Cộng hoà thất bại chủ yếu vì không

có chính nghĩa, không có được lòng dân. Thế nhưng, gần đây lại xuất hiện những người xúc phạm các cựu chiến binh, những người đã hy sinh tuổi trẻ cho quốc gia, trong khi tôn vinh những kẻ làm tay sai cho ngoại bang. Một số người thậm chí ca ngợi Nguyễn Ánh “trường kỳ kháng chiến” để giành quyền lực. Nếu theo logic ấy, thì việc Taliban “nằm gai nếm mật” suốt 20 năm để giành lại chính quyền cũng đáng được ca ngợi (?).

Trường hợp Nguyễn Huệ – Nguyễn Ánh cần được coi là điển hình để giáo dục học sinh phân biệt “chính”- “tà” và luật nhân – quả. Giáo dục lịch sử cần giúp các em hiểu rõ sự khác biệt giữa mục tiêu cao cả của anh em nhà Tây Sơn (thống nhất đất nước, chấm dứt chia cắt) với mục tiêu thấp kém của Nguyễn Ánh (phục thù cho dòng tộc, bất chấp hiềm họa ngoại xâm). Chính vì mục tiêu tầm tối nên dù từng giành được chính quyền, Nguyễn Ánh bị người đời nay lên án ở khắp nơi. Trái lại, dù bị triều Nguyễn cố tình vuì dập, bôi nhọ suốt hơn 150 năm, sau khi triều đại ấy sụp đổ, Nguyễn Huệ đã được lịch sử minh oan và trở lại đầy vinh quang. Điều đó cho thấy: mục tiêu thấp hèn có thể mang lại thắng lợi tạm thời, nhưng hậu quả lâu dài sẽ nghiệt ngã.

3.5. **Giáo dục nhân cách:** Nguyễn Ánh cũng chỉ nhân danh phù Lê rồi tuyên bố nhà Lê sụp đổ để chiếm ngôi vương [15]. Quan hệ giữa Nguyễn Ánh và Tây Sơn là ngang bằng, không có khái niệm “bất trung” với vua. Việc ông ta sát hại man rợ quân Tây Sơn (bao gồm phụ nữ, trẻ em) sau ngày chiến thắng thể hiện bản chất đê hèn. Hình phạt lăng trì vốn rất hiềm được áp dụng thời trước đó, và chỉ xuất hiện ở thời Gia Long, và con cháu ông ta (Minh Mạng, Thiệu Trị) và đó là hình phạt tàn ác bậc nhất. Học sinh cần được giáo dục về nhân cách đê hèn của Nguyễn Ánh, thể hiện nhất quán từ việc bán nước bốn lần cho đến sự trả thù man rợ đối phương (bao gồm phụ nữ và trẻ em) sau khi chiến thắng.

IV. MỘT SỐ ĐỀ XUẤT

Với những phân tích nêu trên, tôi xin nêu một số đề xuất như sau:

4.1. Nguyễn Ánh là một nhân vật đã phạm nhiều tội rất nghiêm trọng, có thể coi là tội đồ số một trong lịch sử, trong khi công lao đóng góp rất hạn chế. Sách giáo khoa cần mô tả và phân tích đầy đủ tội lỗi của Nguyễn Ánh để học sinh có cái nhìn đúng đắn về ông ta và hình thành ý thức về chống diễn biến hoà bình.

4.2. Lê Chiêu Thống cũng là nhân vật lịch sử quan trọng cần được giới thiệu trong sách giáo khoa. Tuy nhiên, cũng giống Nguyễn Ánh, sách giáo khoa cần mô tả và phân tích sâu về tội bán nước của ông ta.

4.3. Trương Vĩnh Ký và Alexandre de Rhodes đều là những nhân vật gây nhiều tranh cãi và cũng không có công trạng gì đặc biệt. Cần loại họ ra khỏi sách giáo khoa để phù hợp với Công văn số 2274 ngày 05/01/2022 của Ban TGTW và Nghị định 91/2005/NĐ-CP, bởi họ không đủ điều kiện để xem xét đặt tên đường, tên công trình, cho nên đương nhiên không đủ điều kiện để được tôn vinh trong sách giáo khoa.

4.4. Thời gian vừa qua đã có nhiều nghiên cứu và hội thảo rất kém chất lượng để tôn vinh những nhân vật câu kết với ngoại bang gây hại cho quốc gia như Nguyễn Ánh, Lê Văn Duyệt. Vừa rồi lại xảy ra việc Tạp Chí Cộng Sản viết bài giới thiệu một hội thảo về Lê Văn Duyệt, nhưng đó là bài viết mang tính ca ngợi ông ta. Dù sau đó tạp chí đã xoá bài nhưng đã

có một số nhà báo nhanh tay sao chép về trang riêng để tuyên truyền, tâng bốc ông ta. Tạp chí Cộng sản là tạp chí hàn lâm nhưng cũng là tạp chí đại chúng, có rất nhiều độc giả. Để xảy ra chuyện như vậy là rất không nên. Bộ Giáo Dục cần yêu cầu các cơ sở nghiên cứu, giáo dục kiểm soát chặt chẽ các hội thảo, sự kiện liên quan đến các chủ đề nhạy cảm. Việc tổ chức hội thảo, sự kiện liên quan đến các chủ đề nhạy cảm chỉ được phát hành giấy mời hạn chế. Giấy mời chỉ đưa thông tin vắn tắt, không mang tính tuyên truyền. Truyền thông đại chúng không được phép tham gia để đưa tin.

4.5. Chương trình giáo dục công dân, giáo dục pháp luật, giáo dục quốc phòng-an ninh cần tích hợp phân tích tội lỗi của các nhân vật lịch sử đã từng câu kết với ngoại bang gây hại cho quốc gia. Kinh nghiệm cho thấy những ví dụ thực tiễn sẽ khiến học sinh, sinh viên hiểu bài nhanh và nhớ lâu hơn.

PHỤ LỤC

Phụ lục A1: che dấu tội lỗi của Nguyễn Ánh và Lê Chiêu Thống

Theo quyết định 4606/QĐ-BGDĐT, ngày 28/12/2022, bắt đầu từ năm học 2023-2024, học sinh lớp 8 sẽ học sách giáo khoa Lịch sử và Địa lý 8 theo 2 bộ sách Chân trời sáng tạo (gọi tắt CTST8) và Kết nối tri thức với cuộc sống (gọi tắt KNTT8). Hai bộ sách tương tự nhau cho nên tôi chỉ nói về cuốn KNTT8.

+ Trong sách KNTT8, chương 6, trang 37 viết: “Nghĩa quân Tây Sơn đã bốn lần đánh vào Gia Định. Trong lần tiến quân năm 1777, chúa Nguyễn bị bắt, chỉ còn Nguyễn Ánh chạy thoát”, “Thất bại trước quân Tây Sơn, Nguyễn Ánh cầu cứu vua Xiêm”.

+ Trong sách KNTT8, trang 38 viết: “Năm 1788, Nguyễn Huệ tiến quân ra bắc lần thứ hai. Vua Lê Chiêu Thống bỏ trốn.”, “Nhân cơ hội vua Lê Chiêu Thống cầu cứu, cuối năm 1788, nhà Thanh cử Tôn Sĩ Nghị chỉ huy 29 vạn quân Thanh tiến vào xâm lược nước ta.

+ Toàn bộ chương 7 chỉ nói về triều đại nhà Nguyễn, trong đó bàn về công trạng của vua Gia Long.

❖ Vấn đề rất nghiêm trọng:

+ Sách không hề phân tích để cho học sinh hiểu việc Nguyễn Ánh và Lê Chiêu Thống cầu viện quân Xiêm và quân Thanh dẫn đến nguy cơ ngoại bang xâm lược nước ta là hành vi xấu, hết sức nguy hiểm cho vận mệnh của dân tộc.

+ Sách cũng không hề nêu các sự kiện (i) Nguyễn Ánh cầu viện Pháp, đặt nền móng cho việc thực dân Pháp xâm lược nước ta về sau; (ii) Nguyễn Ánh tài trợ cho quân Thanh xâm lược để đánh tây sơn; (iii) Nguyễn Ánh cắt vùng đất Trấn Ninh rộng lớn cho Lào; và những vấn đề khác nêu trên

+ Phân câu hỏi và luyện tập chương 7 chỉ khuyến khích học sinh tìm hiểu về công lao, đóng góp của Nguyễn Ánh và nhà Nguyễn.

Phụ lục A2: nguy biện “khách quan hoá” để biện minh cho lật sử:

Vài thập kỷ gần đây, nhiều sử gia nổi tiếng ở nước ta thường tuyên truyền về khái niệm “khách quan hoá lịch sử” (hay còn gọi là “phi chính trị hoá lịch sử”) như thể đó là một xu thế tiên bộ tất yếu của thế giới. Họ lợi dụng “khách quan hoá” để biện minh cho các hành vi lật

sử. Trên thực tế, khách quan hoá là một xu hướng có thật, nhưng chủ yếu là ở phương tây và một số nước phát triển. Tuy nhiên:

+ Nhiều nước theo xu hướng “khách quan hoá” nhưng vẫn có nhiều chủ đề cảm kích, được chính trị hoá rất mạnh: Lấy ví dụ, ở Mỹ, những chủ đề như Nội chiến, Chế độ Nô lệ là những chủ đề rất ít khách quan hoá. Nền giáo dục Mỹ đã khiến cho chỉ có 8% học sinh cuối cấp trung học ở Mỹ biết rằng nguyên nhân thật sự dẫn đến Nội Chiến là do Chế Độ Nô Lệ. Gần 50% số học sinh tưởng rằng nguyên nhân chính là do thuế hàng hoá nhập khẩu [6]. Thậm chí, cùng trong một nước nhưng sách giáo khoa lịch sử của hai bang lớn như California và Texas cũng có những nội dung rất khác nhau, do sự khác biệt về quan điểm của hai đảng Dân chủ và Cộng Hoà, hai đảng thống trị ở các bang này [7]. 35 tiểu bang ở Mỹ đã đề xuất 137 dự luật hạn chế những nội dung giảng dạy trong trường học liên quan đến chủng tộc, lịch sử Hoa Kỳ, chính trị, khuynh hướng tình dục và bản dạng giới [8]. Ở Pháp, sách giáo khoa lịch sử vẫn nhấn mạnh vai trò tích cực và che dấu những tội ác của thời kỳ thuộc địa [9] Gần đây, bộ ngoại giao hàn quốc đã lên án việc Nhật Bản phê duyệt các bộ sách giáo khoa mới, trong đó tránh né nói thật về những người Hàn Quốc bị ép buộc phải lao động khổ sai, và những phụ nữ Hàn bị cưỡng ép trở thành nô lệ tình dục ở Nhật Bản [10]. Sách giáo khoa cũng phớt lờ những tội ác khác của Nhật Bản trong Thế chiến II [12].

+ Mức độ “khách quan hoá” của Nga và Trung Quốc đều khá thấp: Đo lường mức độ khách quan hoá của sử học thường là sự kết hợp của các Chỉ số Tự do Học thuật, Tự Do Biểu Đạt. Cả hai nước Nga và Trung Quốc đều có mức độ chính trị hoá mạnh. Đặc biệt là Nga từ 2010 đến nay, mức độ chính trị hoá lịch sử tăng mạnh để đối phó với những chống phá của phương tây. Đây là điều đáng suy nghĩ bởi Việt Nam có nhiều điểm tương đồng về tư tưởng và chính sách với hai quốc gia này.

Phụ lục A3: Một số bằng chứng về các khái niệm “bán nước”, “phản quốc”, “thông đồng với giặc” trong các tài liệu lịch sử trước Nguyễn Ánh

Dưới đây là một số bằng chứng như vậy:

+ Bình Ngô Đại Cáo. (Nguyễn Trãi, 1428):

“Quân cuồng Minh thừa cơ gây hoạ
Bọn gian tà còn bán nước cầu vinh.”

+ Việt sử Tiêu Án (1775):

Trang 73: “Ích Tắc, Lê Xi cũng cho là nhà Trần tắt mất nước, mới đem cả gia quyến đầu hàng quân Nguyên, mong được phú quý, thế mà Trần không hề mất nước, chỉ bọn đó chịu sự nhục đầu hàng giặc. Làm bày tội mà phản bội nước nhà có ích gì đâu. Lũ ấy không đáng nói đến, nhưng cũng chép lên đây, để răn bảo những bọn thần tử mà có nhĩ tâm.”

+ Đại Việt Sử ký Toàn Thư, Bản in Nội Các Quan Bản (1697):

Trang 392: “Ích Tắc đã từng gửi thư riêng cho khách buôn ở Vân Đồn xin quân Nguyên xuống nam. Đến nay, người Nguyên vào cướp, Ích Tắc xin hàng chúng để mong được làm vua. Người Nguyên phong làm An Nam Quốc Vương. Sau khi quân Nguyên thất bại, Ích Tắc trong lòng hổ thẹn, chết ở đất Bắc.”

Trang 404: “Chỉ có kẻ nào đầu hàng trước đây, thì dẫu bản thân ở triều đình giặc, cũng kết án vắng mặt, xử tội đi đày hoặc tử hình, tịch thu điền sản, sung công, tước bỏ quốc tính. Như Trần Kiện là con của Tĩnh Quốc thì đổi làm họ Mai. Người khác cứ theo lệ ấy mà đổi, như bọn Mai Lộng, Ích Tắc là chỗ tình thân tuy trị tội cũng thế, nhưng không nỡ đổi họ xóa tên, chỉ gọi là Á Trần, có ý chê hèn nhát như đàn bà vậy. Vì thế, những ghi chép đương thời đều gọi là Á Trần, Mai Kiện...”

Trang 973: "Nếu người dám đem một thước một tấc đất của Thái tổ làm mồi cho giặc, thì tội phải tru di".

Trang 691: “Cầm chờ mằm, muối qua cửa ải Bạch Lâm, vì tên Đào Quý Khách thông đồng với giặc”

Trang 738: “Lại hạ lệnh cho các lộ tra xét những người lạ mặt qua lại, ai dám dung túng cho giặc Minh và ngụy quan trốn lọt mà không biết, thì lộ quan cùng người thủ đội đều bị chém.”

Trang 879: Nói về vua Lê Thánh Tông: “Ra sắc chỉ cho quan các phủ, lộ, trấn, châu, huyện rằng: Ai ở cõi biên giới thì phải giữ quan ải cẩn thận, không được thông đồng với người nước ngoài.”

Trang 1160: “Bọn thần xét thấy cựu thái sư Thiệu quốc công Lê Quảng Độ trong năm Đoan Khánh và Hồng Thuận chứa mưu hoạn loạn, quấy rối thiên hạ, đến khi giặc Cảo đánh vào Kinh sư, đã không biết giữ vững khí tiết kẻ làm tôi, lại quay mặt về hướng Bắc thờ kẻ thù địch, rõ ràng là phản nước theo giặc, can vào tội nặng”.

Trang 1426: Canh Tuất, [Cảnh Trị] năm thứ 8 [1670] “Có chỉ truyền cấm thông đồng với người nước ngoài bán trộm súng.”

Phụ lục A4: những lập luận khác để biện minh cho lật sử

+ Nguyễn Ánh có công thống nhất đất nước? Đây là lập luận sai, bởi Nguyễn Ánh là hậu duệ của một phe chia cắt đất nước. Anh em nhà Tây Sơn mới là người đánh cả hai phe Trịnh, Nguyễn nhằm mục đích thống nhất đất nước. Tính đến thời điểm Nguyễn Huệ qua đời, ông đã quản lý được hầu hết quốc gia, phần đất Gia Long quản lý rất nhỏ. Nghĩa là Nguyễn Ánh đã thừa hưởng hầu hết thành quả thống nhất đất nước của Nguyễn Huệ, sau khi tranh giành quyền lực với Quang Toản.

+ Việc Nguyễn Ánh đặt quốc hiệu Việt Nam và là vua đầu triều cần được coi là công lao? Để tôn vinh một nhân vật lịch sử thì cần phải xem xét công lao của người đó. Việc Nguyễn Ánh đặt quốc hiệu Việt Nam chỉ là một thủ tục hành chính, không tốn công sức, mồ hôi, máu, và nước mắt cho nên không phải là công lao. Huống chi, nước ta đã từng thay đổi quốc hiệu nhiều lần, không lần thay đổi nào gây ra nuối tiếc, đau buồn. Giai đoạn 1838-1945, quốc hiệu là Đại Nam, chứ không liên quan đến quốc hiệu Việt Nam ngày nay.

Không nước nào tính việc làm vua đầu triều là công lao. Chính sách bế quan toả cảng của Nguyễn Ánh, Minh Mạng là chính sách lạc hậu so với Mạc phủ Edo (đã mở cửa buôn bán, trao đổi tri thức với Hà Lan từ thế kỷ 17) và Thiên Hoàng Minh Trị ở Nhật Bản, đã kim hãm sự phát triển đất nước. Triều đại nhà Nguyễn gắn liền với thời kỳ thực dân xâm lược đau buồn của dân tộc. Nguyễn Ánh là người đặt nền móng cho cuộc xâm lược đó.

+ Nhiều người khác cũng cầu viện ngoại bang, chẳng hạn như vua Cảnh Thịnh? Việc Quang Toản cầu viện phải căn cứ vào tài liệu của nhà Thanh, hoặc bởi sự thừa nhận của chính đoàn sứ thần đi cầu viện, bởi triều Nguyễn ở Việt Nam không có khả năng quan sát được hành vi đó. Trên thực tế, không có những tài liệu như vậy. Ngoài, cần phân biệt hành vi cầu viện với hành vi cầu viện gây ra hậu quả nghiêm trọng. Những nhân vật cầu viện gây hậu quả nghiêm trọng như Nguyễn Ánh, Lê Chiêu Thống, Trần Ích Tắc cần bị lên án mạnh mẽ hơn nhiều.

+ Nguyễn Ánh tàn sát man rợ nhà Tây Sơn (bao gồm phu nữ, trẻ em) sau khi chiến thắng là để trả thù cho dòng tộc? Trên thực tế, Tây Sơn chỉ sát hại một người chú và một người anh họ của Nguyễn Ánh. Có nghi vấn Nguyễn Ánh đã bịa đặt Tây Sơn phá hoại lăng mộ của dòng họ ông ta [2]. Hơn nữa, cho dù sự việc đó có thật thì việc trả thù như vậy là đê hèn, không tương xứng ngay cả với quan niệm đời xưa. (Điều chắc chắn, nếu phải lựa chọn giữa bị Tây Sơn thanh trừng và sự trả thù của Nguyễn Ánh thì không có người đương thời nào

chọn cái sau). Hơn nữa, Nguyễn Ánh cũng chỉ nhân danh phù Lê rồi tuyên bố nhà Lê sụp đổ để chiếm ngôi vương [15]. Quan hệ giữa Nguyễn Ánh và Tây Sơn là ngang hàng, không có khái niệm “bất trung” với vua. Thế nên sự trả thù như vậy là tàn ác đến mức đê hèn. Hình phạt lăng trì đã từng được đưa vào luật Hồng Đức trước đó nhưng hiếm khi áp dụng. Chỉ Gia Long, Minh Mạng, Thiệu Trị áp dụng là do Gia Long đã gieo mầm đại ác cho con cháu.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] <https://sachhiem.net/index.php?content=showrecipe&id=7778>
- [2] Chỉ có các tài liệu lịch sử nhà Nguyễn ghi chép việc Tây Sơn phá lăng mộ dòng tộc nhà Nguyễn Ánh. Các sử liệu của Pháp, Trung Quốc, và của Hoàng Lê Nhất Thống Chí của nhóm Ngô Gia Văn Phái (vốn chống Tây Sơn) đều không ghi chép sự kiện này cho nên có nghi vấn đây chỉ là những lời bịa đặt của Gia Long được các sử quan nhà Nguyễn ghi chép lại.
- [3] https://sachhiem.net/LICHSU/N/NguyenvThinh_LS02.php
- [4] <https://sachhiem.net/index.php?content=showrecipe&id=7412>
<https://www.sachhiem.net/index.php?content=showemail&id=2853>
- [5] Pierre de Roux. Les mandarins francais au service de Gia-Long: l'épopée de l'évêque d'Adran et de ses compagnons ou la première coopération franco-vietnamienne. Péninsule 42 - 2001(1).
Chú thích 4 và chương 2 viết rằng các nhà truyền giáo như Rhodes thời đó thường hoạt động gián điệp.
“Trước Alexandre de Rhodes, Gaspar de Amaral đã biên soạn từ điển Việt–Bồ, còn Antoine de Barbosa soạn từ điển Bồ–Việt. Công lao của Alexandre de Rhodes là hoàn thiện, chuẩn hóa hệ thống phiên âm, và chỉ đạo thành công công trình tập thể này.”
- [6] <https://www.nea.org/nea-today/all-news-articles/us-students-disturbing-lack-knowledge-about-slavery>.
- [7] <https://www.npr.org/2020/01/13/795995543/analysis-finds-big-differences-in-school-textbooks-in-states-with-differing-politics>
- [8] <https://www.npr.org/2022/02/03/1077878538/legislation-restricts-what-teachers-can-discuss>
- [9] <https://www.middleeasteye.net/news/france-positive-colonisation-school-history-textbooks>
- [10] <https://www.koreaherald.com/article/2825335>
- [11] <https://qspace.library.queensu.ca/bitstreams/2d714076-bedd-4bef-848e-08e000ae17e0>
https://spectrum.library.concordia.ca/id/eprint/982160/3/Mallet_PhD_S2017.pdf
- [12] <https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/Research-and-Books/Archives/2018/PDF/October-2018-Vietnam-TheCourseOfAConflict.pdf>
<https://depositonce.tu-berlin.de/items/76550e12-b5a6-4c62-a051-0759d598f939>
https://digitalcollections.sit.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1594&context=isp_collection
- [13] <https://world-education-blog.org/2017/01/11/what-american-textbooks-say-about-vietnam-and-about-americans-attitudes-toward-war>
- [14] <https://www.pewresearch.org/race-and-ethnicity/2023/07/19/vietnamese-americans-views-of-vietnam-and-other-places>
- [15] Nguyễn Trọng Minh. (2016). Vua Gia Long với vấn đề thu phục nhân tâm. Tạp chí Phát triển Khoa học & Công Nghệ, 19 (X4).

[16]

<https://vov.vn/van-hoa/hang-tram-nguoi-du-le-gio-lan-thu-190-duc-thuong-cong-ta-quan-le-van-duyet-post965937.vov>

LINK CỦA BÀI VIẾT:

<https://docs.google.com/document/d/15xv2ocpf2L-dhwhCUcDwKFaaZubLQSFc/edit>